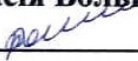

**МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ
УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ**

**ФАКУЛЬТЕТ СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ
КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ ТА ПЕДАГОГІКИ**

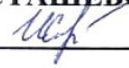
ЗАТВЕРДЖУЮ:

**Гарант освітньої програми
Анастасія Большакова**

_____ 2020 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ:

**Проректор з
навчальної роботи
Інна СТАШЕВСЬКА**

_____ 2020 р.

**Силабус
навчальної дисципліни**

«ПСИХОЛОГІЯ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ»

Освітня програма — Психологія

Спеціальність — 053 Психологія

Галузь знань — 05 Соціальні та поведінкові науки

Ступінь вищої освіти – бакалавр

Харків - 2020

Силабус склав

доцент, кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології та педагогіки
Віденєєв Ігор Олександрович

Силабус затверджено на засіданні кафедри психології та педагогіки,
протокол № 2 від « 21 » серпня 2020 р.

Голова групи забезпечення
д.психол.н., професор

Анастасія БОЛЬШАКОВА

Завідувач кафедри
психології та педагогіки,
д.психол.н., професор

Анастасія
БОЛЬШАКОВА

Силабус затверджено на засіданні ради факультету соціальних комунікацій
протокол № 1 від « 25 » серпня 2020 р.

Голова ради факультету

Алла СОЛЯНИК

1. Загальна інформація про дисципліну

1	Назва дисципліни	Психологія девіантної поведінки
2	Викладач	Віденєєв Ігор Олександрович
3	Контактні дані викладача (роб.тел., емейл)	viden150@ukr.net
4	вибіркова	обов'язкова
5	Рік підготовки	3
6	Семестр	5
7	Лекції (год.)	20
8	Практичні (семінарські, лабораторні) заняття (год.)	14
9	Самостійна робота (год.)	56
10	Індивідуальна робота (год.)	—
11	Кількість кредитів	3
12	Загальна кількість годин	90
13	Поточний контроль	Індивідуальне та фронтальне усне опитування, Відповідь під час семінару; письмове опитування; есе-рефлексія; виступ з рефератом; виступ з презентацією; виконання індивідуального проекту; оцінка результатів неформальної освіти.
14	Підсумковий контроль	Залік

2. Анотація дисципліни

2.1. Місце дисципліни в програмі навчання

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «Психологія девіантної поведінки» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалавра напряму 053 «Психологія».

Програма дисципліни визначає обсяги знань, які повинен опанувати бакалавр відповідно до вимог освітньо-кваліфікаційної характеристики, алгоритму вивчення навчального матеріалу дисципліни «Психологія девіантної поведінки», та включає необхідне методичне забезпечення, складові та технологію оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти.

«Психологія девіантної поведінки» є складовою частиною дисциплін психологічного циклу вибіркового блоку і має міжпредметні зв'язки з дисциплінами «Психологія професійних деструкцій», «Суїцидологія», «Аддиктологія та основи наркології», «Патопсихологія», «Соціальна психологія», «Конфліктологія». Її вивчення передбачає підвищення професійної компетентності практичних психологів та сприяє ефективній самореалізації їх, як фахівців.

2.2. Пререквізити та постреквізити дисципліни

Дисципліна «Психологія девіантної поведінки» спрямована на формування у здобувачів вищої освіти на засадах аналізу сучасних соціально-психологічних

концепцій наукових знань про особливості девіантної поведінки з метою розуміння психологічних явищ, прогнозування розвитку психологічних процесів і станів; ознайомлення здобувачів вищої освіти з механізмами формування та функціонування різних форм девіантної поведінки; вироблення у здобувачів вищої освіти практичних вмінь та навичок використання знань психології девіантної поведінки в подальшій професійній діяльності психолога

Здобутий здобувачами вищої освіти у ході вивчення навчальної дисципліни «Психологія девіантної поведінки» досвід у вигляді системи знань, умінь, норм і цінностей стане теоретичним підґрунтям при проходженні виробничої практики (стажування) і підготовці освітньо-кваліфікаційних робіт (написання міждисциплінарних курсових, дипломної роботи тощо).

2.3. Мета вивчення дисципліни – забезпечити набуття здобувачами вищої освіти ключових фахових компетентностей з психології девіантної поведінки, формування у здобувачів вищої освіти наукових знань про природу, зміст, види та форми прояву девіантної поведінки у людей різного віку, статі, професії та етнічно-культурної приналежності, формування умінь застосовувати адекватні методи діагностики поведінки, яка відхиляється від норми, розробляти і впроваджувати профілактичні заходи щодо формування та прояву девіацій, а в разі необхідності – корегувати останні.

2.4. Завдання вивчення дисципліни.

- оволодіння та подальше вільне оперування професійною термінологією, використовуваною в даній сфері практичної діяльності.
- розкриття змісту базових теоретичних засад психології девіантної поведінки;
- ознайомлення з прийомами та методами визначення девіантних форм поведінки;
- сприяння формуванню професійно важливих навичок майбутнього практичного психолога;
- розкрити особливості використання психологічних знань про девіантну поведінку у формуванні професійної компетентності, навичок рефлексії та емпатії, ефективної комунікації.

2.5. Найменування та опис компетентностей, формування котрих забезпечує вивчення дисципліни.

Загальні компетентності:

- Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
- Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
- Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
- Здатність бути критичним і самокритичним.
- Здатність приймати обґрунтовані рішення.

- Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
- Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні;
- Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Професійні компетентності:

- Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології
- Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків.
- Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел
- Здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій
- Здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження
- Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації
- Здатність організовувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову)
- Здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну роботу відповідно до запиту
- Здатність дотримуватися норм професійної етики
- Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку
- Здатність аналізувати соціокультурні процеси та явища з точки зору їх впливу на психічне благополуччя людини
- Здатність збирати, аналізувати, систематизувати та використовувати у практичній діяльності інформацію щодо психологічних особливостей професійної діяльності у соціокультурній сфері.
- Здатність використовувати засоби культури та мистецтва у просвітницькій, психопрофілактичній діяльності та наданні психологічної допомоги різним верствам населення.

2.6. Результати навчання.

Вивчення даної дисципліни забезпечує досягнення таких програмних результатів навчання:

- Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання

- Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань
- Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги
- Складати та реалізовувати план консультативного процесу з урахуванням специфіки запиту та індивідуальних особливостей клієнта, забезпечувати ефективність власних дій
- Складати та реалізовувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, ігор, тренінгів, тощо,.
- Вживати ефективних заходів щодо збереження здоров'я (власного й оточення) та за потреби визначати зміст запиту до супервізії
- Розробляти та реалізовувати програми психологічного супроводу професійної діяльності у соціокультурній сфері
- Розробляти та реалізовувати психопрофілактичні та психокорекційні (індивідуальні та групові) програми засобами культури та мистецтва
- Використовувати засоби культури та мистецтва у процесі психологічного консультування
- Планувати, організовувати та проводити масові соціокультурні заходи просвітницького та психопрофілактичного характеру (арт-терапевтичні форуми, фестивалі, майстер-класи).

3. Політика дисципліни

3.1. Політика виставлення оцінок (пропущені заняття, відпрацювання пропусків): кожна оцінка виставляється відповідно до розроблених викладачем та заздалегідь оголошених здобувачам критеріїв, а також мотивується в індивідуальному порядку на вимогу здобувача; пропущені заняття відпрацьовуються; пропуски поточного та тематичного контролю відпрацьовуються. Форму і час відпрацювання здобувач та викладач взаємопогоджують.

3.2. Політика академічної поведінки та доброчесності (плагіат, поведінка в аудиторії): конфліктні ситуації мають відкрито обговорюватись в академічних групах з викладачем, необхідно бути взаємно толерантним, поважати думку іншого. Плагіат та інші форми нечесної роботи неприпустимі. Недопустимі підказки і списування у ході семінарських занять, контрольних роботах, на іспиті.

Норми академічної етики: дисциплінованість; дотримання субординації; чесність; відповідальність; робота в аудиторії з відключеними мобільними телефонами.

4. Програма навчальної дисципліни:

Тема №1. Предмет вивчення дисципліни психологія девіантної поведінки

1. Девіантологія як міждисциплінарна галузь наукового знання: основні напрями, об'єкт та предмет, завдання, категорії, методи.
2. Девіантність як механізм соціогенезу.
3. Позитивний потенціал духовної кризи.
4. Відносність соціальних норм у просторі і часі.
5. Значення відхилень від норми для біологічної еволюції та суспільного розвитку.

Тема № 2. Поняття «норми» та «відхилення» у сучасній психологічній науці

1. Поняття девіантної особистості.
2. Антисоціальна поведінка та її різновиди.
3. Професійно-організаційний підхід в оцінці поведінкової норми і девіацій.
4. Статистичний підхід до девіацій.
5. Норма в контексті різних парадигм: психологічної, психіатричної, етнокультурної, вікової, гендерної.

Тема 3. Класифікація видів девіантної поведінки.

1. Ізольовані, сімейні.
2. Стійкі та нестійкі.
3. Стихійні та сплановані. Структуровані (організовані) та неструктуровані (слабкоорганізовані).
4. Експансивні та неекспансивні.
5. Альтруїстичні та егоїстичні.
6. Усвідомлювані та неусвідомлювані.
7. Первинні та вторинні девіації.

Тема № 4. Детермінанти формування девіантної поведінки особистості.

1. Основні підходи до пояснення причин девіантної поведінки: психоаналітичний, когнітивний, гуманістичний.
2. Чинники, що зумовлюють девіантну поведінку особистості: соціальні, соціально-психологічні, психолого-педагогічні, індивідуально-психологічні.
3. Важковихованість та її витоки.
4. Когнітивний дисонанс.
5. Гіперздібності.

Тема № 5 Суїцидальна поведінка.

1. Морально-психологічні та педагогічні аспекти суїцидальної поведінки.
2. Мотиви самогубства як розуміння природи аутоагресії.
3. Дослідження суїцидальної поведінки з моральної та психологічної точок зору.
4. Класифікація видів суїцидальних дій.
5. Тоталітарні секти в формуванні деструктивних дій та аутоагресії особистості.
6. Ознаки психічної дезадаптації, пов'язані з перенесеним стресовим впливом.

Тема № 6 Адиктивна поведінка особистості.

1. Загальна характеристика адиктивної поведінки, закономірності розвитку.
2. Чинники та механізми формування залежних розладів.

3. Діагностика особистісної схильності до адиктивної поведінки.

Тема № 7 Протиправна поведінка.

1. Види протиправної поведінки.
2. Психологічні особливості протиправної поведінки у жінок.
3. Психологічні особливості протиправної поведінки у чоловіків.
4. Вікові варіанти протиправної поведінки.

Тема № 8 Сексуальні девіації.

1. Класифікація сексуальних розладів
2. Нетипова сексуальна поведінка
3. Теорії виникнення сексуальних девіацій

Тема № 9 Психологічна діагностика особистості з девіаціями поведінки.

1. Мета і принципи психологічної діагностики особистості з девіаціями в поведінці.
2. Стадії психологічної діагностики особистості з девіаціями поведінки.
3. Загальна характеристика методів психологічної діагностики особистості з поведінковими девіаціями.

Тема № 10 Психологічні основи профілактики і корекції девіантної поведінки особистості.

1. Психологічні засади організації попередження та корекції девіантної поведінки.
2. Психологічне консультування як метод профілактики девіантної поведінки.
3. Особливості психологічної роботи з асоціальними особами.
4. Особливості психологічної роботи з особами, які страждають алкогольною залежністю.
5. Особливості консультування при суїцидальних намірах.

5. Методи навчання:

Лекція з елементами пояснення; проблемна лекція; лекція-бесіда; лекція-дискусія; лекція-демонстрація; демонстрація наочних матеріалів; дискусія; семінар-опитування; самостійна робота.

6. Форми та методи контролю:

Поточний, тематичний, підсумковий контроль. Індивідуальне та фронтальне усне опитування, Відповідь під час семінару; письмове опитування; есе-рефлексія; виступ з рефератом; виступ з презентацією; виконання індивідуального проекту; оцінка результатів неформальної освіти.

Підсумковий контроль: екзамен.

76 – 100% від максимальної кількості балів, відведених на підсумковий контроль

Повністю розкрито зміст теоретичних питань. При відповіді використано термінологію предметної області в необхідній логічній послідовності. Також здобувач демонструє вільне володіння навчальним матеріалом різного ступеня

складності, використовуючи при необхідності відомості з інших навчальних дисциплін і курсів. При відповіді на додаткові питання помітне вміння розвивати систему теоретичних знань на основі самостійної роботи.

50 – 75 % від максимальної кількості балів, відведених на підсумковий контроль

При викладі фундаментальних положень основного матеріалу курсу здобувач показує володіння програмним навчальним матеріалом, у тому числі різного ступеня складності, а також вільне оперування ним у знайомій ситуації. При відповіді допускається два-три недоліки або не більше однієї помилки. Здобувач упевнено відповідає на додаткові питання, що стосуються основних положень усього досліджуваного курсу відповідно до екзаменаційної програми.

26 – 50 % від максимальної кількості балів, відведених на підсумковий контроль

При відповіді на питання теорії виявляється не завжди усвідомлене відтворення програмного навчального матеріалу. Положення, що приводяться у відповіді, даються фрагментарно, схематично, без логічного взаємозв'язку. При відповіді на додаткові питання, що стосуються найважливіших і основних понять і фактів навчальної програми, є утруднення у використанні термінології предметної області. При відповіді здобувач не завжди може підтвердити теоретичні викладення відповідними прикладами.

0 – 25 % від максимальної кількості балів, відведених на підсумковий контроль

Відповідь здобувача демонструє лише деяке уявлення про матеріал навчального курсу. Знання практично відсутні як у теоретичній області навчальної дисципліни, так і в практичному володінні методикою аналізу.

7. Шкала оцінювання:

За шкалою ТНЕУ	За національною шкалою	За шкалою ECTS
90–100	відмінно	A (відмінно)
85–89	добре	B (дуже добре)
75-84		C (добре)
65-74	задовільно	D (задовільно)
60-64		E (достатньо)
35-59	незадовільно	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)
1-34		F (незадовільно з обов'язковим повторним курсом)

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Література:

1. Бондарчук О. І. Психологія девіантної поведінки. — К.: МАУП, 2006.
2. Беляєва С.Я. Дитячі негаразди. Лікуємо любов'ю К.: Ред. Загальнопед. газ., 2013.
3. Виденеев И. А. Психология девиантного поведения: учебное пособие. — Х.: Ун-т внутр. дел, 1997. — 68 с.
4. Докторович М.О. Соціально-психологічна робота з проблемними підлітками К.: Ред. Загальнопед. газ., 2013.
5. Максимова Н. Ю. Психологія адиктивної поведінки: Навч. посіб. — К.: ВПУ “Київ. у-нт”, 2002. — 308 с.
6. Седих К.В. Делінквентний підліток: навч. посіб. з психопрофілактики, діагностики та корекції для студ. психолог., педагог., юрид. спеціальностей. 2-ге вид., доп. Київ: Слово, 2015. 272 с.

Допоміжна література:

1. Виноградна О. В. Особливості сприймання молоддю епізодів насильства в художніх фільмах // Практична психологія та соціальна робота. — 2008. — № 5. — С. 50-54
2. Врачинська Н. Ф., Булгакова О. М. Профілактика агресивної поведінки підлітків. // Практична психологія та соціальна робота. — 2012. — № 12. — С. 38-41
3. Греса Н. Психологічні особливості антиципаційної спроможності неповнолітніх правопорушників з різним ступенем усвідомлення провини. // Практична психологія та соціальна робота. — 2008. — № 4. — С. 77-80
4. Гридковець Л. М. Родинний фактор у розвитку та подоланні наслідків сексуального насилля над дітьми. // Практична психологія та соціальна робота. — 2012. — № 11. — С. 57-63.
5. Гошовський Я.О. Психологія девіантної поведінки. Дрогобич, 2009. 346с.
6. Демічева А.В. Проблеми девіантної поведінки молоді в умовах трансформації сучасного українського суспільства. —Харків, 2007
7. Карпенко В., Миколайчук М., Войтенко В., Мединська Ю. Сучасний стан психічного здоров'я здобувач вищої освітиської молоді: емоційна, міжособистісна та рольова сфери. // Практична психологія та соціальна робота. — 2012. — № 11. — С. 2-8
8. Кондрашенко В. Т. Девиантное поведение у подростков: социально-психологические и психиатрические аспекты. — Минск: Беларусь, 1988. — С. 75-95
9. Ніколенко Д. О. Роль антиципації у профілактиці девіантної поведінки неповнолітніх // Юридична психологія та педагогіка. — 2009. — № 1. — С. 153-165.
10. Проблемний підліток і проблеми підлітка К.: Шк. світ, 2010

11. Супрун М. О., Перепечина Н. М. Психологічні основи попередження злочинності серед неповнолітніх // Юридична психологія та педагогіка. – 2009. – № 1. – С. 121-132

Інтернет-ресурси:

Законодавство України — <https://rada.gov.ua/news/zak>

Наукова періодика України — <http://nbuv.gov.ua/taxonomy/term/334> –.

Електронні підручники онлайн «Педагогіка і психологія» — <http://chitalka.info/psy.html>.

Вісник психології і соціальної педагогіки — <http://psych.kiev.ua/nma-referats/fla-refers/lang-1/referat-109/referatpart-4/index.html> –.

БД Освіта. ua. — <http://osvita.ua/school/psychology>.

Мета – українська пошукова система. — <http://www.meta-ukraine.com>.

Пошукова система Google. — <http://www.google.com>.